

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosánál, vagy külföldi tartományokba kivárató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történő első emeletében, egybeült pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kivárató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történő első emeletében, egybeült pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés félével, pontosan és jutányosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. Kinevezések előléptetések; 's névmagy. Jelentés a' dunamelléki ref. egyházkerület gyűléséről. Köztanodánk organisatiojáról III. Uj irány az agitatio terén; nyilatkozat a' korteskedés ügyében; zemplenyi közlemény folytatása; Szatmár- és Arvamegyék közgyűlései; rendkívüli közgyűlés Esztergomban; tisztviselők névjegyzéke Bácsból; budapesti napló.

Amerika (Tyler levele a' chinai császárhoz)
Schweiz (Közböcsánát fogantatva vétele, nagy tanácsai választások; virágos beszédek az elhullottak fölött.)
Franciaország (Thiers beszéde a' jezsuitákról.)
Törökország (Tartományi tisztviselők gyűlése; polgárisodás keleten.
Ertesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Ócsa. 's ap. kir. fels. az esztergomi főképtalannál megürit kanonokságokra Kemp Mihály és Liptay Antal pozsonyi társas-képtalabeli kanonokokat, továbbá Durguth József sellyei plebánost és Szabó János pesti k. egyetemnél hittudomány-tanítót kinevezni, gróf Nemes Jánost Felső-Fehérmegye főispánját díjmentesen valós. titkos tanácsossá emelni; gr. Eszterházy Lászlót erdélyi udv. kancelláriai tisztb. tanácsnokot számfelveti valóságos tanácsnokká; az előléptetett b. Jósika Sámuel helyébe koronavári Czák Károly udv. titkoknok' valós. tanácsnokká 's ez utóbbinak helyére valóságos udv. titkoknokká radnótfai Nagy Samu kormányzóti oknokot; nemkülönbön belteni gróf Bethlen Mihályt az erdélyi kir. tábla tisztb. számfelveti ülnökét az erdélyi udv. kancelláriához számfelveti udv. fogalmazóvá, és Salmen Ferenc erdélyi k. kormányzóti számfelveti titkoknokot val. titkoknokká; kézdi-szentléleki Kozma Imrét Középszolnokmegye volt alispánját és országgy. követét a' kir. ítélőtábla valós. ülnökévé; tanaki Földvári Gy. tiszt. ülnököt fizetéses számfelveti ülnökké; losonezi b. Bánffy Albertet szinte az erdélyi kir. tábla tisztb. fizetéses ülnökévé kinevezni; végre Myller Antal h. ügyvéd vezetéknévénél Ránky-ra, egy Pópvics Miklósnak pedig Garassya változtatását megengedni kegy. méltóztatott.

A' nm. m. k. udv. Kincstár a' carlopagoi k. sóhivatalnál megürit mázsalómesteri tisztségre Gurich György bródi kir. mázsalót léptette.

A' rajnamelléki természetvizsgáló társaság Mainzban Kubinyi Ágoston múzeum-igazgatót 's a' k. magyar természettudományi társulat első elnökét levezető-tagul választván, oklevéllel tisztelte meg.

Dunamelléki ref. egyházkerület gyűléséről jelentés. A' helvét hitvallást követő dunamelléki egyházkerület f. évi június 23kán fogja Pesten szokott évenkénti közgyűlését a' lelkipásztorokra kívánczó ifjak nyilvános vizsgálatával megkezdni. Polgár Mihály m. k. egyházkerületi főjegyző.

Köztanodánk organisatiojáról.

Köztanodánk viszontagságai.

Tapasztaláson épült vizsgálat fog megtanítani: hol a' hiány? hol a' tennivaló? 's mi a' különféle eszközök közt választásra érdemes. — Hol élő példából 's tulajdon tapasztalásból tanulhatsz, ott tudományod legjobb alapon áll. — Kölcsey.

Nines tárgy, mely reform-kérdéseiben a' komoly vizsgálatot, a' tér minden oldalról kikémlelést, az éber szettektintést, hosszúság tapasztalást, tárgyisméretet és szeretetet inkább megkívánná, mint a' nevelés; a' nevelés mely Kant szerint is „legfőbb és legbajosabb problema, mi embernek feladható.” A' honnan mielőtt a' nyilván-nevelés, vagy különzetesebben a' közoktatás organisatioja körül további véleményemet — noha röviden 's csak néhány főbb vonalomban — bátor volnék előterjeszteni: szükségesnek véltem még egyszer szettektinteni e' téren, vizszapillantani a' multba 's felhasználni az adatokat, miket százados tapasztalás nyújt. Azonban e' készültek után is, ne várjon a' kegyes olvasó, valamely részletesen kidolgozott reformtervet. Illyenre hirlap nem nyújthat elég tért. E' keskenyebb körben csak gondolatbresztés végett szándékoztam igénytelen nézetimet közleni.

A' történetek világánál nemzetünk ezer viszontagsággal terhes multjába tekintve, sokszor bámulás fogott el: miként történhetett, hogy harcos eldőlőink legrégibb idő óta a' tudományok és tanodák iránt annyi szeretettel viseltettek, miszerint az igazság barátja a' magyart nem kevesebb tarthatá harczra, mint tudományokra termettnek, — ad omnia litterarum summa natos esse Hungaros, Petrus Bizanus szavai. 'S mégis hol vannak a' maradéknál e' nemes szenvedély szent ereklyéi? hol a' nagy-szerű emlékek? — hol a' népre átszivárgott kitünőbb miveltetés? vagy mi mindezeknél még inkább feltü-

nő: mi oka, hogy azon nemzet, melynek történetében a' legszebb fénypontot a' tudományos miveltetés teszi, most átalakulási korszakában, közönyösen látszik elnézni köztanodájában fenforgó 's minden oldalú hiányt, 's minden mást mellőzve, erre nézve csak egyet kér, csak egyért könyörög — 's ez egy: a' k ö z o k t a t á s i n y e l v ? Nézzük át futó pillanattal a' századok történetét, 's jegyezzük meg, mi tárgyunkra némi világot vetni képes.

Párduczos atyáink még Ázsia sivatagán Európára Kanaanjáról nem is álmodozva — legeltették nyájukat, midőn N. Károly 790ben az első valódi akademiát alapítá Párisban. Ezen a' maga nemében egyedül álló nagyobbszerű intézeteken kívül, a' tudományok még mindig csak az akkor már nagyon elszaporodott zárdák falai közt találtak menhelyet. Igen természetes tehát, — hogy a' bárhol felállított tanintézetekhez is, közoktatókat sem lehet más helyről szerezni, mint épen a' szerzetesek közül. Ezeknél pedig a' latin nyelv levén a' tudományok nyelve, mind a' nagyobb nemzetek, mind a' költöző néposportok, miveltelen nyelveik mellett, kénytelenek voltak a' mármesterekkel bíró latinnyelvet mesreikkel együtt, elfogadni. És ez igen természetes volt, valamint az is, hogy így a' tudományosság igen lassan terjedhetett.

Bejövénénk őseink 's alig kapának a' sokszor nyugtalanított szomszéd népektől egy két érezhetőbb oktatást, kipihenvén kevéssé a' hosszúság harczok fáradságot, szelidülni kezdenek, 's már első királyunk képessé tétetett a' népmiveltést hathatósabban előmozdítani. E' végre szent Benedek rendjének zárdát emeltetett Pannon hegycs. 's ez azon ház, melyben a' latin Musák a' magyaroknál először hallattak oly kellemesen megszólalni. „... Voltak pedig azon időben hazánkban iskolák, 's szent Gellért esanádi püspökről azon-korú író mondja: hogy intézkedése szerint a' gyermekek iskolába adattak 's ott oly szorgalommal tanították: ut noctes pro diebus computarentur. E' mellett a' sz. király Romában 's Konstantinápolyban nevelőházakat alapított, hol a' honfiak latinra 's görögre oktattatának. Ezen intézetekben kimivelt férfiak aztán hazájokba visszatérvén, lelkesen fáradoztak a' tudományok terjesztésin, még pedig oly derék sikerrel, hogy ezen kor után a' tanodák fokrol fokra szaporodtak annyira, hogy Magyarország már a' 15ik században a' jeles Wallaszky 's más tudósok ítélete szerint is, a' tudományos miveltésben Európa minden más birodalmait fölülmulta. Magyarország ekkor a' tudományos világ közép pontján szolgált 's oly nagy volt benne a' tudományok iránti szeretet: ut fervere omnia studis vidissis, ut revera in Hungaria non secum 16, uti in reliqua Europa, sed 15 renatas esse litteras merito dixeris. A' halhatatlan Mátyás az egy Budán ne gyvenez er növendék befogadhatására elégséges 's alkalmas egyetemet állított, hozzá adván ama' híres könyvtárt, mely a' világ akkori legjelesb 4 könyvtárai közt második helyen említették. Szóval az országban mindenféle iskolák nyitattak. Ezekben az akkori tudományosság legszebb fényben tündöklött. Örömmel mereng a' honfi elme nemzeti nagyságunk e' gyönyör szakán; de kéjmemorából felpillantva sebzett szívvel kénytelen szemlélni, hogy dicső elődink nagy emlékeit, melyek e' haza e' gére fényözönt árasztának, egy nap, egy gyászos csapás eltörle 's ma már azokat örökös rom, örökös homály fedi. —

A' mohácsi gyászeset után tanított és növendékek — kiket a' harcz dühe megkimélt — futásban kerestek menedéket. Milly nagy számmal kellett lenniök azoknak, midőn csak az egy pécsi akademiából 300 fegyverre erős ifju, oktatóikkal együtt állottak ki a' harczmezőre, fiatal életüket áldozni fel az imádott hazáért! Ezután a' haza megszabadítása foglalkodtatta a' honatyáit, 's mégis még e' szívzsongató gondok között sem engedé a' tudományos intézeteket pártoláshijány miatt elhanyagolni. És im, minnek eredménye az, ha nem a' tudományok iránti kinek elhanyagolhatatlan szeretetnek, hogy ezután is oly számos dicső fényben tündöklő nagyot látunk, kiknek lel-

kes 's minden áldozatra kész közremunkálásuk által a' tudományok hazánkban csakhamar ujra virágzásnak indultak. A' mult század vége felé eldőlőink más nemzetekkel vetélkedve haladának e' téren; de ekkor amazok új irányt vettek, 's törekvésök egyik főczélja volt a' nevelésnek az előbbtől egészen különböző organisatiót adni. A' nevelési rendszer nálunk is sok metamorphosison ment keresztül, de csak pusztá utánzás volt minden, mi e' körül történt; gépszerű volt minden újítás: mert hiányzott benne a' már akkor a' családrendszer felé hajló Európa politikai intézkedéseiben főczél gyanánt elfogadott nemzeti irány. Különzetesen 1770k év után az iskolai reformra nézve lelkesebb törekvések mutatkoztak. Ez időkorig számos honfi a' bécsi egyetemen végezte tanulási pályáját; de ott már több év előtt nevezetes újítások tétetvén, az eszme eszmét szült, 's a' haza iránti szeretet győzött a' megszokás-szülte előítéleteken, mert külföldön miveltetve fiai indítványt tettek a' tudományos miveltetés előmozdítására. E' nemes indítvány nagy pártolást nyert, majd a' kir. kancelláriával közöltetvén, végrehajtás alá bocsátatott. Ezen egész átalakítási terv az 1777ben kiadott Ratio educationis publicae 'stb. czímű munkában foglaltatik. — Ki tanodáinknak ezen terv szerinti akár gazdasági, akár irodalmi, sőt nagy részint politikai igazgatását a' későbbben behozottal összehajtott, azt ennél kétség kívül jóval épebbnek találandja elannyira, hogy azon idő óta köztanodáink majd fokrol fokra súlyedni látszattak. — Itt a' kitűzött célhoz segítő eszköz leendő, bárha a' lehető legsoványabb vázolatban, a' régebb tanítási rendszernek az újabb feletti előnyeit, valamint az újabbnak súlyedése okait kijelölni. —

Az 1777ki közoktatási rendszer főbb czélja könnyebb elérhetése végett, szükséges elv gyanánt tűzi ki a' nevelés- 's közoktatásban egyenlőséget: ut aequalis studiorum ac totius educationis forma regno toto observetur. —

A' latin 's német nyelv megtanulása mint vehementer necessaria 's insigniter utilis minden növendékre kiterjesztetik.

Az alsóbb 's felsőbb gymnasiumi osztályokra a' tanulványok szükségesekre 's hasznosakra osztatnak. A' nyelvészeti osztályokra szükségesek azok a' határozott tanulványok voltak: a' hit- 's erkölcsstan. Szép- helyes- 's gyorsírás, számtan, latin nyelv 's íródműti gyakorlatok, természetrajz. Ha szorosak közé soroltattak: az ó és új szövettség története; hazai történet 's földírat. Ezeket kívül igen ajánlatott a' görög nyelv 's mértan. Végre azokra, kik a' nyelvészeti osztályból a' tanulási pályáról kilépni készülének, igen czélszerűnek ítéltetett, hogy ezek a' természet- 's hazai jog elveit tanulják.

Gymnasiumokban tanítottak: hit- 's erkölcsstan, helyes- szép- 's gyorsírás, számtan; mathesis 's eróműtan elemei; doppia (kettős számtét) latin nyelv 's a' római írók könnyebb érthetése végett: római régiségtan, mythologia, logika 's az íródműti gyakorlatok, a' természettan elemei 's a' természetrajz bővebben mint a' nyelvészeti osztályban; történettan: a' hazai, egyházi 's a' bibliai; általános földírat; természetjog 's a' hazai szokások törvények; görög nyelv 's irodalom; kísérleti természettan; az egyetem által szerkesztendő nevezetesebb napi események, a' költészet 'stb.

Akademiákon, a' mostan tanítottak szokottakon kívül rendszeren tanítottak 's pedig a' philosophiai karban: a' természetrajz, a' napi események pragmatikai előadása; az egyház, irodalom 's bölcsészet története; mezei gazdaság; 's mint rendkívüli tanulványok: a' görög nyelv 's szónoklat. — A' jogosztályban, a' hirlapok kivonata rendkívülieg: a' római polgárjog, oklevél, erdőszer 'stb. —

Ezen elvontan tekintve igen ép rendszer, következő években igen sok újításon 's változtatásokon ment keresztül. Ugyanis ezen idő alatt a' latin nyelv a' vehementer necessaria némettel versenyezni kénytelenítettvén, tekintélyéből sokat veszített. Azonki-

z udvar melletti
üst forint.
at Foktű helysége
Sükösd helysége
n, a' mint az az
ágaiban, nemkülön-
kül levő vízek-
fogással, kivé-
tárán levő víze-
mban a' pióca-
int pengő.
a' káli pusztában
dek, melyekre
tábatpénz.
aszonytelek ár-
ber hó 3kán Ka-
ban fog reggeli
a' haszonbérle-
és ábatpénzzel
atnak.
lézve megtekint-
tői hivatali, 's a'
jában Katolesán,
s Bácsban. 3—3

Hirdetés.
Kincstár rendelete
ári kir. kincstári
szel levő 's f. évi
g kifőzendő, 's
ezer mázsát
hamuzsír (cal-
g, f. évi június hó
tartandó nyilvá-
lóbbit ígérőnek

a' fenérintett na-
pénzzel ellát-
adában megje-
re; — de egyéb-
atok is elfogad-
a' magy. k. udv.
gy Bácsban
kincstár kiadó-
izmérés mellett
legfeljebb folyó
apja délelőtti 12
k.

éseltelve 's kívül
nlat az un-
í r é r t: ellátva

egyen:
ásban kiteendő
sa finomított ha-

ijelentés, hogy
teleket látta, ér-
's ugy ezeket,
is, mely az árve-
le kötendő, pon-

átkezőleg aláírt
sorsa 's lakása
a' budai m. k.
vagy illetőleg a'
s udv. kincstári
s hivatalos el-
eknek csatolta-
intos bánat; énz
készpénz, vagy
mentes ausztriai
knek érke a'
apon folyamata-
számítandó — a'
nd befizetendő.
Ungvárott a' k.
ló-hivatali író-
Budán a' m.
salamint Bács-
udv. kincstár ki-
ut levele is meg-
). 1845. 2—3

vül a' status-szerkezet némi javításai mellett az ifjúságnak számosabb pálya nyitvatván, köztörekvésé vált: mennél előbb menekülni az iskolák falai közül, 's fiatalon kezdeni valamely a' szolgálati idő hosszúsága irányában jutalmazó életpályát. Ezen körülmények bajosabbá tevék a' latin nyelvtanulást, 's mint igen természetes, ennek csak féligmeddigi megtanulása már ekkor is annyi időbe került, hogy e' mellett a' kissé igen is számos real-tanulmány taníthatása majd lehetetlenné vált. A' honnan az egész rendszer bomlásnak indulván fen nem tarthatónak ítéltetett. Így történt hogy már 1791ben az ország Rendel, a' felség engedelmével választványt neveztek ki, melly a' „nemzeti nevelés általános elvei rendszerét“ dolgozná ki.

Ezen munkálat eredménye volt az újabb: Ratio educationis publicae, melly azonban csak 1806ban jelent meg, miről folytatólag a' jövő számban.

Új irány az agltató terén. Ha más lap, 's nem a' „Nemzeti Ujság“ ir' a' főnebbi cím alatt Pest megye közgyűlési vitaközlése 's ezek nyomán keletkezett határozata ellen, aligha szót emelendünk annak megkísértéséül: vajjon lehetséges volna éazon tárgyra nézve, melly e' vitaközléseknek alapul szolgált, közelebb hozni egymáshoz az eltérő véleményeket 's kijelölni a' pontokat, mellyek a' különözött 's vélekedésű feleket ha nem is egyirányú közös erővel munkálásra legalább egymásiránti állásuknak ez esetbeni kellő megismerése 's méltánylására bírhatná. Azonban mivel a' támadás épen onnan jöve, hol szerintünk is nem egyhű harciosa küzd alkotványunk 's nemzetiségünknek; mivel a' férfias, habár nem minden keserűség nélküli ellenszó olly lapban emelték, a' melly nem osztozva egészen hazánk egyéb volt vagy jelenleg létező párt-organumainak közsorsában, mihez képest a' más vélekedésű már a' priori ollyanná bélyegeztetik, kinek helyes nézetei nem lehetnek, nem osztozik mondjuk ez eléggé ismért súlyos nyavalyában, hanem megismerve mások törekvéseiben is a' jót, üdvöst, kész méltányolni a' különböző gondolkodásnak nyilatkozásait is: lehetlen volt hallgatnunk akkor, midőn láttuk, hogy azok kelnek ki 's pedig tulságos szigorral az alkotvány érdekében tett indítvány ellen, kik mind cselekvésök kezdetén alkotványosságot tüztek ki magok elébe irányul, mind cselekvésök folytán kitüzött elvökhezű hűségöket több ízben félreismérhetlen jelekkel tanusították.

Fájt olvasnunk, hogy olly tárgynál, melly kétségkívül e' haza minden részeiben közfigyelmet gerjesztett, vagy gerjesztend, nem az eljárás, sem az e' miatt támadt aggodalom, sem végre az ajánlott ovószerek minősége, hanem egyenesen ama benső okok, mik az illető fölszólamást előidézték, lőnek bonezolás alá véve, 's a' kebel redőji, mikbe vakmerő kézzel nyulni vétek, a' nélkül hogy szükség lett volna, kiméletlenül huzattak szét, 's tártattak föl a' pártok egyoldalú vizsga szemléldésének.

Tegyük föl hogy kormányunk jónak sőt tán épen szükségesnek látta azon időben, mikor forrott e' hazában mindenfelé, és szólás és cselekvés nagy erőködések közt készültek szabadabban 's új irány szerint nyilatkozni — tegyük föl hogy ekkor jónak találtatott tért engedni a' duzzadozó erőnek, hogy kitessék minő elemek azok, mellyek az előbbi beszorított állapotban nyugton többé nem maradhatának, 's láthatóvá váljék: mennyi erő 's minő irányban fogna azok szabad működése közben kifejlenni, 's mondjuk — ezt föltéve — hogy a' tettbe menni vágyó erők kísérleti teréül az időszakai sajtó jelöltetett ki: nem kellendé megvallanunk, miként egy felől azok, kik ezen időszak folytában a' journalistikát a' mondott irányban képviselték, nagyobb nyomatékkal bírtak, hogysem őket nemzeti kifejlésünk processusában figyelem nélkül hagyni szabad vagy tanácsos lett volna; másfelől meg — ha a' közhatalom azon ágának, melly a' magyar nemzettestben élő 's ható erők kiismerése egyik eszközeül a' szabadabb mozgásu sajtót választá, sikerült célját elérni vagy csak megis közelíteni — nem tagadhatni, miszerint ha erők fölfogásunk 's akaratunkról ma már sokkal inkább tisztában vagyunk, mint az érintettük kísérlet előtt valánk, ezt legnagyobb részben ismét szinte csak azoknak köszönhetjük, kik vagy közvetlenül irányadás vagy közvetve egyes adatok szolgáltatása 's mintegy rész munkák elvállalása által a' dolgok olly utoni fejtletét eszközölték.

Mint minden nagyobb szerű 's új kísérletnél nem mindig az és ugy történik, minek és miként történni

kellene: egy nálunk is a' legközelebb leélt évek folytán a' szabadabb életmozgalom mellett nem egy félrelépés, nem egy hibás irány tapasztaltaték. — Széchenyi volt első, ki hazafias elszántsággal — mert valóban illetően elszántság nélkül soha sem szegülhet olly árnak ellen, melly ha gátat tör, végpusztulással fenyeget mindenfőnlőt — szállt síkra, 's keményebben mint valaha, kelt ki azok cselekvése ellen, kik ha sok másban hijányosaknak ismértettek is, azok irányában, kik velők egy ösvényen haladva munkálkodtak, soha háladatlanoknak nem tapasztaltaték, a' kik ennél fogva készek 's akkori állásukat tekintve képesek is lettek volna a' ns gróft népszerűség tekintetében szédítő magasságig emelni, ha a' helyett, hogy ellenők nyiltan és szigoruan feddőleg kikeljen, hallgat, vagy ittott néha helyeslő itéletet mond eljárásuk fölött.

Gr. Széchenyiben azon tulajdonok, — 's pedig nem egyedül értelmi de lelkiéleti tulajdonok is — mik az olly ügy fölötti itélésre jogosítanak, nagyobb mértékben egyesülvők, sem mint competentia tekintetében magok a' szigorú bírálás alá fogottak is: alapos kifogást tehettek volna, de nem is tettek, sőt ép az, kit körülményeknél fogva sőt kénytelen volt leginkább sujtani, több ízben nyilván megismeré a' hazafi gróf suprematiáját; — 's mégis Széchenyi nem mondá soha, hogy azok, kik hazánkban magokat haladás embekeiként kívánták tekintetni, inultima analysi mást mint Magyarországot fölvirágzását 's nemzetünk boldogságát tüzték volna ki törekvéseik végcéljául. Hibának mondá ugyan ezen pártnak sok elvét, kisszerűnek a' fölfogást, mellyel egy és más tárgyról bírtak, majd ismét tulságoságot állítá ezek vérmes reményeit, agyrémeknek nevezé sőtétlő aggodalmaikat; mondá hogy ő is, miként a' haladás ifju barátai, él hal az eszméért: nagynak szabadnak tudni a' magyart, de nem hiszi e' nagyságot elérhetőnek olly uton, melly a' tüzes képzélet amazoknak kimutatott, sőt nem is kíváná olly hiedelemben, hogy nemzete boldogításán munkálkodik, használni azon eszközöket, mik azok által megannyi föltételeiként az üdvösségnek lőnek kikülvta 's megválasztva; azonban azt soha nem mondá, hogy a' kimeríthetlen cselekvésvágy, melly a' fiatal haladást új meg új szokkenések 's új rásokra bír, más forrásból fakadozott volna, mint melly a' jó hazafinak keblében kiapadhatlanul buzgadoz.

'S most, midőn sok elpárolgotta tulságra készülő fiatal hévűl 's a' teendő munkába vételének föltételeiről elmélkedés elkerülhetlenül szükségesnek ismértetik; most, midőn nem egy azon pillanatban tervbe a' gondolat, mellyben annak első csirája a' főben megfoganszott, hanem előbb az érés ideje bevaratik: most a' N. U. nem áll olly vádat emelni ezen párt emberei ellen, minővel azok ezelőtt soha illetve nem voltak. Hogy ezen újítók sokat nem ugy fogtak föl, mint hazánk szebb jövőjének érdekében kívánatos volna; hogy cselekvésök sora nem mutatja azon rendet, melly a' jövőbe látó hazafini kedélyeket tökéletesen megnyugtathatná; hogy tulbecsülve saját erejüket nem ritkán csupán azért estek el munkálkodásik ohajtott eredményitől, mert elmulaszták összemérni egymással az ellenereket, mélyebben vizsgálni a' teendő természetét, kellő figyelemre méltatni a' körülményeket, 's mi legfőbb, előre elgondolni sőt lehetőleg kiszámítani a' következeseket: ezek ollyas hibák, mik méltán idézők föl a' legszigorubb korholásokat 's elegendő okul szolgáltak azon kemény megrovatásokra, miknek a' mondott párt emberei több oldalról 's több ízben valának kitétetve. Ámde szándékjok tiszteletben tartaték még az ellenfél által is, 's nem állítaték rólok soha, hogy szavaik 's tetteiknél alacsony szenvedélyek valának a' titkos rugók 's benső indokok; — hibázhattak — mint már más alkalomkor is mondottuk — az eszközök megválasztásiban, hibázhattak azon módra nézve, miszerint hazánk fölvirágzásának nagy munkáját megkezdenének 's végbeviendőknek hitték; de nem hibázhattak azon szempontokra nézve, melly ekből a' hazafi, hazafias szándék méltatásánál ki szokott indulni. Ők kezdettől fogva mind végiglen hazájok boldogítására törekedtek, 's hogy e' törekvésnél tiszta szándék vezérlé őket mindenkor, erre nézve tanúságot teszen azon esüggedetlen kitarás és munkás türelem, melly azon időtől fogva, mikor üldözötetés 's veszély követék nyomban az olly irányú cselekvést, egész azon perczig, hol sokszoros keserűség között kelle nekik a' továbbra meg nem tartható térről elvonulniok — félreismérhetlenül jellemzé tetteiket.

Pártok élete hosszúra igen ritkán nyúlik, megszámláltatvák azok perzei 's pedig annál szorosabban, minél nagyobb erővel lépnek ki a' cselekvési térre; — azon párt, mellyet a' N. U. olly keserűn bánt, egyike volt a' legelőnkebb legsebesb működésűeknek, sietve kezdé élni, sietve fejtett ki, és sietve közelite végéhez is. Azt mondja a' N. U., hogy e' pártot a' kormány cserben hagyá 's e' miatti bosszuzéretben ők, a' demokraták, mindent elkövetnek, mi által a' kedélyeket fölízgatni remélhetik; — nem kormány, nem valami külerő eszközle e' párt hanyatlását: az események fejlete, melly, kezdetkor a' közhatalom ellenzése mellett nyerétán az első lökést, de később sokkal nagyobb erőre kapott, hogysem rögtön visszafordíthatatott, mérsékelthetett vagy megakasztathatott volna, az események illetően fejlete okozá a' kérdéses párt hanyatlását. Elemek harca volt ez, 's tovább nem tartható, mint míg világosságra jött: a' nemzettest mellyik részében van több erő; az ugynevezett demokrata párt kijelölt ösvényén csak addig haladhatott, míg utjában a' fölkaklatott ellenereők olly hatalommá gyűltek, melly azt föltartóztatni sőt visszavetelni képes vala; pártok életében rendszeres visszavonulásról szó nem lehet, itt a' csata mindig élet-halálra küzdetik, 's minden egyes padló-darab, mellyen az előre nyomuló párt tulhaladt, azonnal elrántatik, ugy hogy visszalépésre többé nem is gondolhatni, hanem vagy győzni, vagy legyőzve az ellenel összezeforrnia szükséges. A' demokraták — nevezük őket így, ha tetszik a' N. U. szerint — megtámadák alkotványunk sokáig illetetlenül pihenő oldalait, üzték magok előtt a' nyugalmokból hirtelen fölrezzentett erőket, 's elkapatva a' mutatkozó siker fölötti örömtől győzteseknek hitték magokat, még mielőtt az elriasztott őrszemekem tulhatva a' tábor derekához értek volna. Itt már elszánt 's jól rendezett ellenállásra találtak 's mind erejük az első csatapaté közben ugyis nagyobb részt ki lőn meritve, természetesen le kelle mondaniok a' diadal további reményéről, sőt nem minden pirulás nélkül kényszerítettek fegyverek lerakására.

E' helyett a' N. U. így beszél: a' kormány vagy legalább annak bizonyos része kísérletet tőn e' szabad csapatokkal hazánk nyolcz százados alkotványa ellen; biztatá, tüzelé őket, sőt tán hadszerekkel is ellátá; midőn azonban az ütközet kétes kimenetelét szemlélé, hirtelen odahagyá e' bátor vitéz serget; elvoná tőlük segítő kezét, 's martalékul hagyá azokat ingerült ellenségöknek. Sőt mi több, most, midőn a' szabad csapatok legyőzötvők, 's azoknak az alkotvány embereihez közelitése 's azokkal szorosabb egybeolvadása szemlélhető: ellenők fordul, 's egyfelől bizodalmatlanságot más oldalról gyűlölséget gerjesztve ellenők, őket kétségbeesett állapotra kívánja juttatni. — Hogy a' N. U. ezikkeinek olly értelmet tulajdoníthatni, kitészik azon állításból, mihez képest a' kormány demokratáinkat cserben hagyá; — ha ez áll, akkor nem tagadhatni, hogy darab időig velők 's mellettök volt, amde a' demokraták egyenesen alkotványunk ellen irányzák megtámadásukat: ergo..

Mi azonban illyesmit sem hinni sem állítani nem fogunk, 's megmaradunk főnebb kifejtett nézetünk mellett mondván, hogy azon párt, melly néhány éven keresztül minden elemet szerfölötti mozgásban tartá, pusztán az események fejlete által jutott azon helyzetbe, hol jelenleg szemléltetik: így egyrészen nem kénytelenítettünk tőlök megtagadni, ha mi jót törekvésök közben eszközöltök, más részben kikerüljük annak szükségét, hogy a' közhatalom vagy felügyelés egyik ágát lehető legkeményebben gyanúsítsuk.

Mondja a' N. U., hogy a' pestmegyei közgyűlés vitaközlése közben olly nézetek fejlődtek ki, mik a' dologhoz nem is tartoztak szorosan, 's mikre nézve az alkotványosság higgadt 's értelmes barátja az ottan szóltakkal egyértelmű nem lehet: de ne mondja hogy a' hosszúra terjedt tárgyalás folytán szőnyegre semmi ollyas nem került, mi az alkotványosság embereinek aggodalmát fölkelthetné: pedig midőn a' mondott lap az egész vitaközlése alapjául nem mutat föl egyebet, mint nyomoru sőt nevetséges, valóban gyermeki cselekvést, 's egy megbukott pártnak bukatója elleni silány berzenkedését, akkor lehetlenné teszi az ügyhez járulást minden jó hazafira nézve, mert ezeknek szégyennel kellend kerülni azon indítványt, melly férfiakhoz nem illő alapon fekszik. Maga a' tárgy, melly mind Pestmegye határozatára, mind a' N. U. tulszigoru fölszólamására nyújtott alkalmat — mint multkor említettük — olly kényes természetű, miszerint annak gyakorlati oldalról vizsgálása 's

következé... majd telje... ollyat, mi o... magban, re... kézzel f... cturák, gya... most nem o... hagyják m... mar a' pri... ma hazánk... nem haszn... teendi ma... nem igen... pasztalás... lenleg tán... nem fogult... embereket... megtámad... ellen új irá... barátivá o... hirtelenség... lehetlenség... krata párt... öszszetart... vizsgáltak... tot, vizsgá... tak, mint... szeteigén

Egy... szigoru ba... érdeklét... nak láttak... ohajtás ell... randnak 's... saik alapn... a' fölszóla... könnyűkn... mind a' N... a' legsürg... egyesülés... használt e... eddig a' k... ben morzs... annak gya... következő... elég, 's h... állítani, h... zérlik, 's a... ni, eldoba... fogunk ez... N. U. is e... annak jöv

Nyila
mörbül ma... gyan soha... 18 évi hiv... zon gyász... tisztválas... sok idézte... valahánys... badságunk... — az erkö... rére viteti... hpot miké... és szabads... vidékeire, ... naponként... a' haza pol... tézkedése... szükség er... kísértett n... jén minden... nem türhet... tólág eszk... — mert ál... gyógyszer... lalhatni, o... nemzeteki... személyesi... ségre szor... tázve behö... natván, a'... kutforrásir... szorítottat... mányi és h... ben harcra... legkisebb... zóféltéken... sítését? m

következőinek elsorolása mostani viszonyink közt majd teljességgel lehetlen. El kellene mondani sok olyat, miolty bizonyosan ugyan, mint csira azelvetett magban, rejlik az új intézkedésben, ám de mostan még kézzel foghatólag föl nem mutatható; conjecturák, gyanúsítások színében tűnének azok föl még most nem egy előtt, 's olyanok irányában, kik nem hagyják magokat következtetésekre utaltatni, hanem a priori tényeket kívánnak — pedig ezek száma hazánkban nem esékely — sikerrel most még nem használhatók. Az idő itt is mint mindenütt megteendi maga hatását; a szenvedélyesség, melly most nem igen akar szóra hajtani, csilapulni fog, 's a tapasztalás nem egynek nyitja föl szeméit, ki még jelenleg tán homályban botorkál: annyi azonban az el nem fogultak előtt már ma is világosan áll, miszerint embereket, kik készek voltak magokat mindennemű megtámadatásoknak kitenni, midőn az ő szerkezet ellen új irányu működést kezdettek, alkotványosság barátivá olyan okok, millyekről a N. U. szól, 's olly hirtelenséggel át nem változathaták: pszichológiai lehetlenség ez, 's bizonyítja, hogy azok, kik a demokráta pártól ekként ítélnék, annak egyes elemeit 's őszszetartó kapcsait vagy elegendő figyelemmel nem vizsgálták meg, v. tévesztve a kellő kiindulási pontot, vizsgálódásaik közben más credvényekre jutottak, mint minőket a vizsgálat alá vett tárgy természetéigényelne.

Egyébiránt vigyázzanak az alkotványosság szigorú baráti, hogy azon sajátásokról elv, mellyet az érdeklött gyűlési határozat bírálásokor alkalmazni jónak láttak, valaha ellenők ne forduljon; jöhet minden ohajtás ellenére idő, mikor szavaik hatással nem bírandnak 's pedig nem azon oknál fogva, mert állításuk alapnéküliek, hanem mivel azok megítélésénél a főlshólamlok benső indokai vétetnek mérlegre és könnyűnek találtnak. Jegyezze meg egyszersmind a N. U., hogy ha nehéz volt köztünk eddigelé a legsürgetősb teendőkre nézve is az eligazodás és egyesülés; azon elv következtében, mellyet a N. U. használt először, még százszorta nehezebb leendő: eddig a közönség elibe hozott eszme nem kis részben morzsolódott el azon vizsgálatok közben, mik annak gyakorlati alkalmazhatóságát 's kiszámítható következtetést illetőleg tétettek: ma már ez mind nem elég, 's ha a N. U. követőkre talál, elég leendő azt állítani, hogy az indítványzót nem tiszta indokok vezérlik, 's a különben tán legüdvösb eszme mellőztetni, eldobatni fog. Mi, mennyire telhetik, őrizkedni fogunk ezen elv használatától, 's ohajtjuk, hogy a N. U. is csak kivételes eszelekvés gyanánt tekintse annak jövőrei alkalmazhatóságát.

Nyilatkozat a korteskedés ügyében. Gómörbül majus 6kán 1845. Tényleges befolyással ugyan sohanem — de önkénytelen is sokszor voltam 18 évi hivataloskodásom alatt keserű szemtanuja azon gyászos eseményeknek, mellyeket a követ- és tisztválasztások alkalmikor elkövetett kicsapongások idéztek elő, 's mindannyiszor belsőmet rázta föl, valahányszor látnom kelle, hogy alkotványos szabadságunk legjelesbike — nemesirányát tévesztve, — az erkölcsiséget romba döntő szabadoskodás terére vitetik át. Nem szükség említenem, e' lázas állapot miként nehezedett, személy és vagyon, rend és szabadság veszélyeztetésével e' honnak minden vidékeire, 's mennyire vált közohajtássá, hogy e' naponként félelmesben terjedő mirigy dülásai ellen a' haza polgárai, országszerte foganatba vendő intézkedésekkel, minéllelőbb biztosítottassanak; nem szükség említenem, a' törvényhozás maga miként kisértett meg hosszas és élénk vitatkozások mezején minden eszközt és módokat, mellyek e' tovább nem tűrhető baj orvoslását időközileg is megnyugtatólag eszközölthetnék; — időközileg — mondám: — mert általában elismértetett az, hogy gyökeres gyógyászer, egyedül a' képviselleti rendszerben található, de épen azért, mivel az, más alkotványos nemzeteknél is nem külön osztály, de az egész nép személyesítője, — azt még most csupán a' nemessegre szorított nemzetnek nem fölösleges számára nézve behozni, célirányos és tanácsosnak nem találtnak, a' teendőket az uttal egyedül a' kicsapongások kuforrásának nyomozására 's időközi elfojtására szorítottak; nem szükség továbbá említenem, kormányi és helyhatósági érdekek miként keltek e' közben harcra egymás ellen — 's miként nem engedte legkisebb korlátozástul is mindkét részről szabadkötőféltékenységa' sürgött rendszerabályok törvényesítését? mert hisz ezek köztudomásuk.

Minden oldalrúli fontolgatás után, meggyőződésemmé vált, hogy e' mirigy ellen, melly hín vágyak 's alacsony önzés által előidézettve, nemzeti életünk jobbra fejlődésének már is egy korszakát ölte le — a' legbiztosb ovószér — egyedül saját kebleinkben, hazafiúi 's polgári kötelességeink valódi fölfogásában rejlik; meggyőződtem arról, hogy ha jelen állapotunkban bármí szigorú szabályokat hozni sikerült volna is, azokat elvetemültség és roszakarat meghiusítani képes leendett; meggyőződtem végre, hogy önmegtagadás, tiszta szándék, erős akarat kell csak — 's a' netalán ismétli kitörésre készülő vésznapok magokban lehanyatlanak. Polgári kötelességemnek tartottam tehát egy lelkesedés pillanatában megkísérteni a' szíveket 's midőn a' lélekvászálással annyira lealacsonyított emberiség 's kignyolt erkölcsiség nevében igénytelen szavamat emelém — egy aláírási ív bemutatásával célt érteni annyival inkább reményeltem, mert föltenni sem mertem, hogy megvém lelkes fiaiban nemes elhatározásra ösztön hiányzanék — sőt hittem erősen, hogy minden szépre, dicsőre hajló szilárd jellemük kezességét nyújt, miszerint azt, mit a' haza szent ügyében jónak, üdvösnek látnak, ön-feláldozásukkal is életbe léptetni törekvendenek. Tehát követtársammal együtt az aláírási-ívet megnyitottuk — és általánosan helyeslő zajostetszés közben azonnal 75en később még 27 és így (nem mint a' Pesti Hirlap-levelezője állítja 72en, de) őszszesen 102en minden színezetből — és mind olyanok, kik szilárd akarat mellett, az eddig általok vezetett mintegy négyezer szavazóra, szédítő eszközök nélkül elegendő morális hatással bírhattak, néhány cselszövő ármányinak meghiusítására, — igen is! mind olyanok kötétték le becsületszavukat zálogul arra, hogy akár köztanácskozásokkor, akár követi vagy tisztválasztásokkor ajándékokkal, ámitásokkal, ígéretekkel, pénzbeli vagy bármí néven nevezhető vesztegetésekkel senkinek szavazatát, véleményét vagy meggyőződését, nyilván, vagy titkon, magok vagy mások által megkísérteni nem fogják 's megvetéssel fordulnak el úgy köz- mint magány-életben azoktól, kik e' részben vagy szavokat adni vonakodnának, vagy adott szavokat megsegni erkölestelenek lennének.

A' pillanatnyi lelkesedésre következett hidegebb fontolgatás számíthatni kezdett! 's némelylek, kik önérdéküket itt ott hirtel atlatomos működések által veszélyeztetve lenni hívék, az aláírást magyarázgatni, félre érteni 's majdan szükségesnek mutogatott módosításokkal erejéből kivetkeztetni törekedtek. Azonban a' közügyért emelkedő szótöbbség az aláírást változhatatlannak nyilvánította 's csupán azon kifejezést, „megvetéssel fordulandnak el úgy köz- mint magány-életben azoktól, kik e' részben szavokat adni vonakodnának,“ annyiban hitte bővithetőnek, hogy „megvetés tárgyai legyenek ugyan, kik szavokat adni vonakodnának, de csak akkor, ha egyszersmind magok vagy mások részire fen kitett módon korteskednének.“ — Erre megnyugodni látszattak a' kedélyek, sőt az eredetiben nálam maradt 's jelenleg is kezeimnél levő aláírási-ívek 11 példányban kiosztott másolatira — az aláírást folytatása megrendeltetett.

Megnyugodván is törekvésem eddigi eredményében Gómörre nézve egy szép jövőnd reményével telve utaztam Pestre pörös dolgaiban. És ime! onnan visszajövetkor véremig ható gunnyal adatott tudomra, mikép távollétem alatt a' tisztújítás határidejének kitézetése napján egy, alá sem irt egyed által begyűjtött tanácsközvány — inpracticus indítványom roszkövetkeztetést belátva, a' becsültre adott szó szentségének kötésétől önmagát fölöldozta 's az aláírási-ívet érvénytelennek nyilatkozattatta.

A' visszahúzásra indítóokokat taglalni nem célo, mert egyedi nézetimet többek ellenében föltolni akarni szerénytelenség volna; nem célo fejtegetni azt: a' becsültre adott szónak ereje meddig kötelező, v. mikor feloldható? legyen kinekinek hite szerint! meglehet, tulságos volt képzeletem a' jellemek fölfogásában! meglehet, a' gyakorlati élet mezején kevesebb tapasztalásom, hogysem a' létesíthetőség és akarat közt létező nagy távolságra kelő tapintattal figyelmeztetnem volna; meglehet, hogy, mint a' titkos gépek működéseiben avatatlan, nem voltam képes belátni azon veszélyt, melly — mint állítottam — a' hazát fenyegetné, — ha — — — — — azonban:

Minthogy a' hirlapok az aláírást visszahúzását érvénytelenítését általában úgy említik, mintha az, minden aláíró megegyeztetéssel történt volna: én kötelességemnek tartottam ('s úgy hiszem, többen is teendik) ezennel nyiltan kijelenteni: miszerint én, valamint a' visszahúzásban részt nem vettem, úgy tiszta lelki meggyőződéssel tett aláírásom mellett tovább is állhatatosan megmaradok 's úgy hiszem rendületlenül, hogy csak akarat — szilárd elhatározás legyen — csak hagyjuk ki édesmagunkat a' számitásból: a' közügy érdekében egységre pontosult értelmiség felett — ármány — cselszövények — tulsulyt kívíni soha nem képesek! — Nagy Károly.

Zemplény vármegye közgyűlésének folyt. Most egy szomorú tudósítás öntött nem sokáig tartott komolyságot a' vizsketes kedélyekre. Bodrogköz főlshógabirája ugyanis kimerítő jelentést tón azon nyomor és inségről, melly az 52 helységű Bodrogköz részint a' tavalyi részint e' tavaszi hirtelen áradás miatt, melly az 1830dikéhoz volt hasonló, érte, 's melly alatt több helységbelieknek veszniök kell, ha lehető segély nem enyhítend valamit keserves helyzetetésükön. A' többnyire nedves és lágy természetű tél csak februárban változván erős hideggé, valami nagy tavaszi áradást gyanítani sem lehetett; azonban milly egyszerre fagy köté le a' természetet, olly váratlan hirtelenséggel jött az olvadás, melly tetemes áradással rohanván, a' még egész vastagságában volt jégterületet magával sodrá, néhol hegygyé torlasztá 's iszonyu szaggatásokkal rontott a' dülő elem helységekre, határookra 's így elsöpre mindent, mi útjában állott, el az ezrekbe, és több ezrek munkájába került gátakat, töltéseket, sarkantyúkat 's majd minden közlekedési hidat, elözönlé a' kétségbe borult föld népe életkenyerét, az egész őszi vetést, az éhes barmok legelője felett tenger tömérdekségű viz hullámzik, kiszorult emberek és barmok, még pedig minden táplálék nélkül. Mult 1844ki folytonos áradás miatt takarmányhoz jutni nem lehetvén, olly szükség lön e' tekintetben, hogy a' hivatalos jelentés lélekkrázó sorából olvasni lehetett, mikép nyolcz esztendősz szálfafedelek is leszedettek a' rakásra döglő marhák tápláltatásukra. Segítség 's könyörületért eseng a' víz közé szorított nép, 's ennek eszközzésére hívá főlshógabiró ur a' rdeket, megemlítvén jelentésében, hogy néhol a' gátak kivágása miatt történt a' szerencsétlenség. És lön részvevő sajnálkozás, ebből kitörő zugolódás, miért a' vizszabályozás ennyire halasztása? miért nem minden teendő felibe helyezendő ezen kiáltóanyagi nyomor elhárítása? — Csak azért bizonyára mindez, mert úgy hozza ezt magával a' magy. szokás, mi szellemiek és jogiak körül ábrándozunk, a' mi véralkatunk: gyanúsítás, veszekedés, és szájhódiság, meg divat-utánzás; a' mihez tény-erő, szilárdság és pénz kívántatnék, attól irtóznak, mert ezen tulajdonságokkal ugyszólván nem igen bírnak. Szeretnők, ha más valaki tenne helyettünk, 's nekünk csak a' becsümlés maradt volna az atyáskodás, hogy az alatt ismét visszapusztuljon minden! — Eleinte mondom soránykodánk, de csakhamar ualmassá vált az erönket, akaratunkat ugy is felülmúló tárgy, és vártunk más valamit, inyünk szerinti-ebbet. Elvégre választvány lön nevezve rögtöni intézkedés végett, a' töltések, gátak helyreállítását többé Bodrogköz maga nem győzhetvén meg, ahöz kézi erő kölcsönöztetik. Isten adja, valaha viszonzhassa ezt, de nem illy körülményben! A' töltés-kivágás feletti határozat elfelejtetett, pedig ez több a' gyujtogatásnál, meglehet azonban a' választvány figyelmét nem kerülendi ez sem ki, ámbár megyei választványok első teendője jobbadán ex praxi bajmulás utáni elindulás, lakmározás, kártyázás, alvás, pipázás, és vajjon ennyi előleges el nem maradhatóság után mikor jut a' tárgy érdemére idő? — mondja meg a' tapasztalás. A' mostani választványról azonban mentsen Isten illyest feltenni! csakhogy minden jelenvalóra, minden ujra így szoktunk színeskedni 's csak később — post fata — mondunk igazat, mert ezért az élők sok helyünnen betörnék fejünket. Néhány év előtt törvényszéki tekintélyű választványok azért voltak kinevezve, hogy járjanak végire: miért van tetemes adótartozás hátra, a' választványok jártak, imitt amott a' számadásokba belé is néztek, utasításokat is hagytak az előjáróknak, de a' mellyek szerint ha tettek, a' megye eltöltötte őket; a' választványok jelentéseket is adtak, és a' zöld asztalnál nagy üdvönek mondatott fázadozásuk, alkalmazásban pedig, ha erélyes szolgabiró nincs, egy mustármagnyi si-

kert sem találni, pedig a nem fizethetés okai fürkésése miatt nevezetes diurnum-mennyiség járt ki a szegények pénztárából! Az elmarasztott számadókat bejelentjük, meg is halnak, még sincs megvéve a náluk veszett pénz. Az epimirigyes dögvész 1831-ik évben dühöngött, az akkori zavaros történetek dús ürügyül szolgáltak egy és más kiküldetésekre, pénzübeli bevegülésekre — és már isten nagy irgalmából 1845-öt írunk, még sem láthatjuk tisztán a sáfárkodókat. Az osztrósi ügy tömérdek drága időt ellopott, nagy törvényszéki küldöttség szükségét idézte elő, ki is sült sok holmi, miért a szegény legényt meglehet tiz esztendőre itélnők, ezen tekintetes urak pedig még eddig csak olly bíró elibe voltak idézve, ki atyafias öszszeköttetésben állván velök a bíraskodást letette 's a mint a keresetlevél mutatja, csak a költségre vannak megidézettve, vagyis voltak, mert már most bíró nélkül nyugszik a per a tük. szék vagy tár szomszéd-ságában *) pedig hallotta az ember, hogy más megtéríteni valók is lettek volna; de a miket fájdalom! diplomacie nem nevezhetni, mint-hogy csupán atyáskodásból nem olvastatott fel az eljárás rendje. Félre azonban több illy választványi és megyei eljárás felhordásával, kívánjunk e helyett jó szerencsét a Dobra küldött másik választványnak, melly a vizsabayozást célul tűzte társulattal fogott szabólesi szomszédink barátságos körében tanácskozni. És mondjunk érdemlett köszönetet P. F. középponti szolgabírának amaz emberbaráti szíveségeért, melly szerint a bizonyos halált hőmpölygett jeges hullámok közül éjszakának idején néhány beszorult szerencsétlent — kiknek már lábaik is fagy-ni kezdenek, saját élte veszélyeztetésével elszántan megmentett 's a hodrogközi szolgabírának is, kik a siralmas szerencsétlenség fergetegei közt igazán atyailag forgolódtak. (Folytatjuk.)

Szatmár-megye rendeit az april 28-diki közgyűlésre szokatlan nagy számmal gyűjté öszsze azon hír, hogy a 10 év óta közgyűlésünkben nem látott m. Károlyi Gy. gr. ismét közöttünk leend. A m. gr. hoz Szatmár-megyét szép emlékek csatolják, ő 1830. e megyét szilárd hazafisággal képviselte 's utasítását híven megtartotta, — ehez csatlakoznak a megyében tett számos jótékonyaságai 's egyéb hazafi tettei, miért közgyűlésünkbe léptekor szünni nem akaró éljenekkel fogadtatott, majd az első alispán és főjegyző a megye örömét 's hozzá vonzódását tolmácsolák, 's a tisztelt gróf egykori szavaival nyilvánították: „mi édes öröm látunk azt, ki hozzánk közelebb áll, 's kihez olly édes emlékek csatolnak.“ A m. gróf elfogadott kebelletl közzönte az iránta nyilvánított meleg részvételt. — Ezután a kisgyűlési jegyzőkönyv olvastatott fel, 's némelly magányos érdekű tárgyak felett folyt a tanácskozás — később az alispán jelentése olvastaték fel, mellyben megbízatása következtében a megye házában tett eddigi építésről, ugy azon hibákról, mellyek az épületen Klieber bécsi építőmester által (ki most itt Kaplyonban épített) fűdöz-tettek föl, végre a még bevégzésig kívántató költségekre felhívó jelentés olvastaték. E tárgy feletti tanácskozásnál az attul eltérő vélemények visszavezetésébe a m. gróf ügyes tapintatát örömmel tapasztaltuk, 's neki köszönhetjük főleg e gyűlés alatt folyt szokatlanul békés tanácskozást, mellyel a két párt körülte öszspontosulván, kölcsönös bizodalmonépült határozatbament, miszerint a nemesség szabad ajánlásra járasonkint szólíttassék fel azon kimutatással, hogy az építésre még kívántató 20 ezer pf.-ból birtok-aránylag kire millyen somma esnék, azt ajánlja meg, a többször tisztelt gróf a maga birtoka után járuló summát elfogadván azt azonnal előre kifizettetni ajánlotta. — Ezután tanácskozás alá jött a pestmegyei körlevél, eleve tartani lehete ugyan a két párt tusaitól, azonban ezen tárgy is kölcsönös megnyugvással végeztetett be 's határozattá lön, hogy hiteles adatok nélkül nem tárgyalhatjuk a Pest-megye által sérelmesnek állított kormányi intézkedést a főispáni hivatal iránt 's minden esetre éber figyelemmel kísérjük a kormányt, 's ha alkotványelleni lépést tapasztalunk, hazafiságunkban senki által magunkat felülhaladtatni nem engedjük. Másnap a nemesi birtok hibáteljes öszszeírása kiigazításaul megbízott választvány előterjesztésére határozatbament, hogy a választványnál levő 's József császár

*) Nálunk a pertár a titkos szék vagy tár szomszéd-ságába van szorítva, ugy hogy könnyen elvéthetné az ember a bemenést, mert csaknem egymást érik a két külön tár ajtajai.

alatt készült fölvétele a megyének szolgájon alapul helységenkint a birtok-öszszeírásra, hacsak el-lenkező, újabb térképekkel nem igazoltatik. Végre a megyei közmunkák iránti választvány, míg munkáját be nem adja, az eddigi rendszer mellett meghagyott a szolgabírának, hogy igyekezzenek az arányt zsellér és telkes urbériek napszámai közt megtartani a legújabb törvények értelmében. 3dik nap Szatmár megyének nagy napja volt, mert a még eddig teljesedésbe nem ment urbéri telken lakó nemesek adóztatása a szolgabírák által beszédetni elhatározottat; — ennyi év óta hevert nálunk a törv. fogatlanul!

Árvamegyei közgyűlés. Mart. 11-én kezdett közgyűlésünk azon hó 31-én elnök első alispánunk rövid, minden éljenzésnek kitérő, üdvözlése után folytatott. Megyénket többnyire a kebelbeli inségeskedők körüli gondoskodás foglalkodtatja 's gyűlésünk tárgyai is többnyire ezek valának. Az unalmas scontro-olvasás után, melly ez alkalommal a szolgabírák rendkívüli nagy foglalkodásai tekintetéből szokott szigorral nem is tárgyalhatott, olvastattak a kegyes intézvények, mellyek közül legnagyobb figyelmet vont magára az, mellynek következtében 6000 p.f. a turdossini sóhivatalból ollyképen utalványoztatott a szegények fölsegéllésére, hogy 3000 p.f. a turdossini hídépítéshez, 3000 p.f. pedig a szilézia-gallieziai utesinaláshoz fogadandó munkásokdíjaztatására adandó számadásmellettszolgájon. Adná az ég, hogy több illy keresetmód akadna szegény népünknek! mert ennek hiánya főoka e nyomornak. — Kül megyék levelezései közül Zala és Torontálnak országgyűlést sürgetni serkentő levelei tudomásul vétettek, nem ugy Gömöré, melly vett hírből indulván, gyanúsítja e megye vagyonos birtokosait, mintha ezek az érzékenyül festett inséget arra használnák, hogy az élet első szükségéi fűdözésére nélkülözhetlen természetvények kizsákmányolása 's szesz italokra fordítása mellett, uszoras nyerevényeiket szaporíthassák, 's ollynemű felelősség alá vonja megyénket: vajjon intézkedett e ez e részben a pályakafőzés szigorú tiltásával? — Megyénk bár szegény, de önálló, 's hatósága önállósánál fogvast az illy modorban felelősségre vonatás módját nem vállalhatja el; nyugtatja azonban Gömör-megyét, hogy az adózó nép szükséges ótalma mindig fő feladata megyénknek, 's hogy e megye Karai és Rendei semmiféle vagyonos birtokosainak befolyásától függését el nem ismerik. — Egy megleklő szolgabíránk azon indítványa, hogy megyeileg szólíttassanak fel a lelkészek: miszerint a népet oda oktassák, hogy a szesz italoktól szokják el, és a járásbeli szolgabírák is ügyeljenek arra, elvben pártoltatott, de az eszközlés magány-utra utasítottat. Magányuton van is sükere, mert eddig már — főkép az alsó-kubini lelkes ágostai lelkész működéseinek sükerült több száz embert a vészhozó szeszivástól elvonni. — A kereskedés 's ipar előmozdítására kiküldött választvány jelenté, hogy az itten híres oranki héti gyolesvásárok szombatrol hétfőre czeleszerün tétetnének által, mivel a kereskedést üző zsidók is részt vehetnének akkor benne 's hogy az ott eladatni szokott gyolesdarabok egyforma szélességű 's hosszúságúak 's megbélyegezve legyenek, miszerint a kereskedés könnyebbítése okáért minden mérés nélkül így hitelesre megvásároltathassanak, mi is határozatba ment 's kihirdetése rendeltetett. — Volt főispáni helyettesünk bucsuzó-levelet követte első alispánunk eddig viselt hivataláról lemondása. Bú és öröm válták fel egymást, mert annyira tisztelve szeretett elnökünket csak pillanattig vesztette megyénk el, mert a mint elnöki székét elhagyta, másodalispánunk elnöklete alatt felolvas-tatott a kegyes k. leirat, mellyben volt első alispánunk megyénk főispáni helyettesévé neveztetik. A tisztikar nyomban tisztelkedésre ment, számomb választvány pedig szokott lakhelyén aprilis 29-én vala üdvözlétére. Hivatalába igtatása május 8-ára határozottat.

♂ Esztergom megyének máj. 3-ka rendkívüli közgyűlésében olvastatott föl a fölségének k. leirata, mellyben e megye főispáni helyetteseül (örökös főispán primás ő hercegsége eddigi jogai 's kiváltságai gyakorlatában megerősítettvén) m. Andrásy József h. tanácsnok ur neveztetett ki. E kebelbeli férfiú, ki a köztanácskozásoknak számtalanszor kalauza, e megyének egy időig tisztviselője 's mint országserzte tudva van, jeles hongyűlési követe vala, természetes volt ennélfogvast az éljenek-

ben kitörő öröm e szerencsén, melly áradozó érzelmeket jegyzőkönyvileg kijelentetni 's egy 50 személyből álló küldöttség által tolmácsoltatni rendelék az öszszegyült KK. és RR. (melly küldöttség f. h. 15-kén udvarlott Pesten ő méltóságánál, 's egyszersmind bucsutisztelgésen volt szeretve tisztelt eddigi főisp. helyettesénél Uzovics János septemvir ő mélt.) egyszersmind helyettes ur primás ő hercegsége által levén május 29-kén e hivatalba vezetendő, illő fogadtatására a KK. és RR. kellő intézkedéseiket is megtették. — Népevelést illetőleg kedvesen lepett meg legújabb városunk műveltebb közönsége Nedecký Katalin aszszonyaságnak közé lett értesítője által, melly ujonan rendezett kisaszszonynevelő és tanító-intézetének programját tartalmazza, mi annál kedvesebb, minél ritkább a jólszerkesztett leánynevelő-intézet, 's minél naprul napra meggyőződvebbek vagyunk a fentisztelt uri hölgynek jellem-szilárdságáról. Ez intézet elmebeli tanulványinak igazgatója Majer István mesterképező intézeti tanár; a nevelés és tanítás iránya magyar nemzeti leend; a tanulványok czeleirányos rövidség-gel és gyakorlatilag ígértetnek taníttatni köv. rendben: 1. a hitvallás oktatása minden tanulvány közt legelső és legfontosabb: miután minden tanulványnak az czeleja, hogy az értelmet képezze, a szívet nemesítse 's így az embert mivel emberré alakítsa, ezt pedig czeleszerű hitvallásos oktatás legbizonyosabban eszközlí. Az erény, tiszta erkölcs, vallásos érzet az élet minden viszonyaiban főkinés és vigasztalónk, 's kivált a nőnemnek a vallásosság legszébb gyöngye, legbiztosabb vezére és támasza az élet terhes pályáján; azért is törvényes rendeletek a vallás-oktatásnak minden tanítéletnél. 's minden mivel nemzetnél első helyet jelöltek. 2) A testi és szellemi nevelés-tan, 's ezzel kapcsolatban levő egészség-tan és udvariság szabályinak alapvonásával fognak megismertetni a tanítványok, ezekben a nevelési mesterségnek egyik hathatós eszköze szoktatás által is folyton gyakoroltatni; miszerint valóan nevelt honleányokat nyerjen a haza. 3) Taníttatik a magyar és német olvasás, írás, helyesírás, fogalmazás, levelezés, fej- és írásbeli számvetés; 4) a világ 's jelesen Magyarország földleírása; 5) a világ közönséges és Magyarország története; 6) természettan és természettörténet. 7) A házi rendtartás és házi-gazdaság alapvonalmi. 8) Minden női kézimunka u. m. a közönséges és divatszzerű hímzés, kötés, szövés, varrás külön fajai, különös gond fordítatván a fehérűha és öltönyök varrásra is. 9) A szülék kívánsága szerint különös díj mellett rendkívüli tanítást nyerhetni még: a francia nyelv, rajzolás, ének, zene és tánczban. Valóban a nemes aszszonyaság nagy hiányt buzog e vidéken pótolni, 's e nevelési terve legnagyobb részvételre, sőt követésre is méltó.

Bácsban máj. 8-ka n. megye termében gyülekező-ven öszsze, a főispáni kinevezéstől függő hivatalok töltettek be; tiszb. főjegyző lett: Rudics János főispánunk fia a RR. sürgető kívánatára; Iső aljegyző: Karácsonyi Lipót; 2d. Ast Ferdinand, tiszb. aljegyző: Grosschmidt Ferencz, Vermes Gábor, Latinovics György, ifj. Antonovics József, marquis Erba-Odescalchi Inceze, Vojnics Lukács és Strilics István. Levéltárnok: Móriéz László, pertárnok egysz. középp. tiszb. szolgab. Mrazovics Jakab; felsőjár. t. esk. Kuluncsics Ágoston; középp. t. esk. Putnik Béla; tiszb. ügyészek: Radisics Jenő, Markovics László, Rezsnyai János, Eremics István és két nemnemes: Kovacsics Ágoston és Saresevics Ambrus; ez utolsó kitérő gyorsíró; fizetéses táblabírák: Fratrisevics Pál, Volarics János, Sztrilics Tóbiás, Horváth Péter, Szucsics Jenő és Nikolics András; főszámvevő: Thurszky Ferencz; raktári biztosok: Ballun Pál, Fratrisevics Ignác, Pertics Lukács, Csajághy Márton és Sztratimirovics Radó; révbiztosok: Kanyó József, Paresetics Lajos, Milassin Ignác és Sztratimirovics Dániel; esendbiztosok: Paresetics Sándor, Gálík Mihály, Vojnics Benjamin, Vujevics István és Puikovics József; főmérnök: Hevessy Károly, al: Kerekes József; főorvos: Bulla Károly; tiszb. Csajághy István; alorvosok: Peák János, Krajnik László, Stípl Lőrincz és Rath Ferencz; tiszb. Oravecz Móriéz; selyemtenyészési felügyelő: Nikolics Mátyás és Radojesics Ignác; várkapitány: Katona Lajos; fizetéses írások: Fábán Ferencz, Rakittievics Miksa, Németh József, Ballun Marián, Gállfy János, Knézy József és Mandics Márk. Ezekon kívül mintegy ötven táblabíró 's ezek között tiz nemnemes is neveztetett. Ki fontoló figyelemmel kíséri e hosszú névsort, azonnal szemébe tűnhetik, milly hatalmas fénykörre jutott a bácsi főispánnak, ki ennyi díszes és hasznos hivatali szabad választása szerint osztogat és számos család földi szerencsésjéről rendelkezhetik; úgy áll ő Bácsországban mint egy németországi kisebb hercegfejedelem, kinek csekély tartományában alig hosszabb a hivatalnokok névsora, dícsőitettésére legyen azonban mondva főispánunknak, ő boldogítani kívánna inkább mindenkit, mert jó szíve szereti az emberi-

séget's innét van, hogy jelenleg is oly rövid idő alatt cressereg nélkül a közvélemény's várakozás szerint végzé főkörmányi legjelesb intézkedését'sat.

Budapesti napló. (Május 22.) Esztergom megye május 31ki közgyűléséből fényes küldöttséget jellelt ki m. Uzovics Jánostól szeretve tisztelt 10 éves főispáni helyettesétől bucsút veendő, m. Andrassy József kir. kinevezett helyettesét pedig üdvözlendő, egyszersmind országunknak a főváros keblében tartózkodó főbeteit megiszteleendő. Ezen küldöttség (50 tag) május 15kén jelent meg a fővárosban, s nádor ő fősége, az ország primása, főtárnok, Uzovics és Andrassy uraknál tisztelge. — Udvárlása után Andrassy ő m. pompás táblánál magyar szokás szerint szívesen látta és üdvözpoharakkal köszöntötte a jelen volt nm. h. tartótanácsot és Esztergom megye rendit. — E' szomszédmegyében a beigtatás — jelenleg is fővárosunkban mulató, primás ő hgsége által f. h. 29k. történeudik. — Primás ő hgsége városunkban fölelképásztori tisztével foglalkozik a polgári őrség kiscérő tisztelgéseit közt; ezreket halad meg a mindkét nemű bérma-növendékek száma; kik fölött a szentlélek malasztján kívül azon öröm is lengedez, hogy bérma-nyjaik v. anyjaik erszénytartókábül is részesülhetnek. — Egyik katonai gyalogezred a polgári őrhad segéd tettét az őrállás-fővállalásban méltánylandó, a hídőnl ezeknek kedveskedésül esti zenét tartott; mi nem egy szerelmes párra oly mulattató élvezetül hatott, hogy a trombita-harssal őszhangban gerliczeként turbékola egymásnak szívhangjait. — Ugy látszik, hogy Buda- vagy Jenőfokra (Promontorium) s a többi kies szomszédjára e nyár folytában aligha gőzhajozunk, mert a közönség az őbudai pályát is kevesebb számmal látogatja; ezt azonban inkább az idő dideregtető szeszélyének tulajdoníthatni. — Előttünk a Történeti könyvtár e jeles munkának már Xdk füzete, mely Washington életét tartalmazza derék Czuczor Gergelyünk fordítása szerint, ki most Győrűl fényes bucsufáklyás esti zenével megtiszteltetése után Pestre költözött az akademia által rábizott bővebb szótár szerkesztése végett. Továbbá Eggenberger és fia mint akad. könyvtárosok költségén megjelentek: Budapestnek árny ellen megóvatásáról a gr. Andrassy György ur által kitűzött jutalmakra érkezett pályáiratok, a rájuk vonatkozó véleményekkel, Gáty István és György Sándor akad. tagok e tárgybeli külön értekezéseikkel. Az egész díszesen kiállítva, s több rendbeli ábrázolattal ellátva, méltán ajánlható mindenkinék, főleg testvér-fővárosi s Duna- és egyéb folyam-menti lakosunk kitűnő figyelmükbe. — Még nem uszunk, a május-ido önmagát gúnyolva mindaddig oly mostoha s mogorvahús, hogy sem uszodák, sem fürdők a Duna hullámiban még nem használhatók. — Budán egy egyenruhás polgárhoz esekély adótartozása fejében épen akkor szállásozák be a katonát, midőn ő nemes fölladozással ennek hadi szolgálatát a hídőnl vala pótlandó. E' tény nemesak annyiból nyomasztó, hogy épen a szegényebb polgárt éri akkor, midőn más ezrekkel adós kényelmesen sétál az őrhad előtt; hanem főleg mert a fegyveres polgárság nagyobb része kézművesekből állván, szolgálatjuk ideje alatt munka-vezető hiányozván, üzletük csökken s így nagyobb az anyagi fogyatkozás, mint a szellemi haszon. — Világosodunk, még pedig szelmentiben: a szél-uteza t. i. ezentul 14 argandi lámpa által fog megvilágítani; kívánatos hogy a szél onnét az egész külvárosra különösen az aradi utca- és pacsirtamezőre is terjeszteni el a világosságot; mert sehol sem lesik jobban a holdteltét mint épen ott. — Mult kedden reggel igen melegen világítottott ki a józsefvárosi bodzautca, hol egy ház kigyuladván, egész Pestnek hajnali szenderét elűzte; mi csakugyan módfeletti vigyázatlanság, hogy még a legesündesebb reg sem lehet tűzvész nélkül. — A minapi tűzjártékért hírszerint egy szindalnokot brevissima via börtöni hűsben akarának szerepeltetni; hogy törv. előtt nincs személykülönbség, az rendén van, azonban nem szándékos tettért valakit bűnhősíteni s ítélet nélkül kárpótláson tul lakoltatni akarni, mégis elhamarlott tény, mely hatalmas közbevetésre csakugyan rosztalást is vont maga után. — Mondottuk egy alkalommal hogy az archaeologia (régiségi) társulat működéséről bővebben emlékezzünk; most örömmel mondhatjuk: hogy ez mult héten, koremlék-s történetnyomozó társulat név alatt tartá közgyűlést Kubinyi Agoston museum-igazgatónk elnökléte alatt. A' történeti irodalom képviselői s kedvelőinek szép koszoruja volt jelen s tanácskozásuk eredménye lön, hogy az egész munkálkodási terv kinyomatván köröztesse a' nitaláni ezélszerű észrevételek végett, melyek szerint az megalapítottván, a' komoly tudomány e' terén is dícserehesék hazánk buzgón munkálkodó fiakkal. — A' természet-tudományi társulat is, melynek derék elnöke szinte Kubinyi Agoston tisztelt hazánkja, mind több erőt fejleszt saját hatáskörében; multkor ez tudós theázast tartott, melyben egy védegyeleti tárgy kapott lábraca' chinai theának, homi'vali föleseréltetése; a' bor barátai nem békülhetnek meg a' szőlővirág fogyasztás eszméjével; mások, különösen a' testvérhaza mérsékleti egylete igen üdvösnék tartja saját ezélya valóstására, mivel abban nemesak a' bor hanem ezel kapcsolatban a' törkölypályinka-szaporitást is már esirájában elfojtva találja. — Az irodákban panaszt hallhatni holmi apró károsodásról; mióta t. i. a' ruganyos mézga (kaucuk) gyógyerejéről hír keletkezett, a' káka-bélú s gőthős dongájú ifjuság mellbajai elűzésére nagyban esipogeti s nyeldesti a' gummi elasticumot. — A' Rökus-kórházban jelenleg 450 beteg ápolatik. Némrég harminckét lézengő vitetett oda egyszerre; őszszeirtatáskor egyik polgári állásáról kérdezettvén, őszszirt megvallootta: hogy ő lézengő járdatipró! — A' budai állat-örögletet a' helybeli kapitányság szives gondoskodtából a' tanodai szónok-költészeti osztálybeliek ingyen láthaták, E' ezélszerű figyelmet szívükre köjtük más helyhatóságoknak is az igen gyéren ajánlkozó alkalmakkor illye-

tén használás végett. — A' nemzeti kör megyei tisztújításunk mozgalmait következtében 17 új, pedig nevezetes tagot nyert. Bár azon arányban növekednek munkássága is, mint a' részvét iránta mutatkozik; ez legközelebb aláírási ívet nyitott meg saját körében, Shakespeare művei egy jeles honleány Lemontou Emilia k. a. általi fordításának megszerzésére. A' kör pénztára ép erőben van; ez évi bevétele 3805 ft p. kiadása 3291 ft p. — Nemzeti szinpadunkon a' művész és nem művész vendégszereplők közt, mult hétfőn egy új eredeti színmű hatolhatott föl annyi ostrom-unszolás után. — Sary Fannyról a' párisi iskola növendékéről táncművészeti előhaladása fölött számtalan vita foly. Honderű ezimboránknak azonban tökéletesen igaz van: hogy még most, midőn csupán a' táncművészet elemén vergődhetett által a' derék növendék s így tökéletes kiképzetése előtt, szerfölött nagy kár volt haszon vagy bármi mellék szempont miatt a' serdülő esemétét fölléptetni oly közönség előtt, mely egy Brussi's főleg Elsler F. bájkecs-teli tündértánczai által, amabbanugyan egy kéjjel felledő, ebben egy megtettesült tökéletes Terpsichorét látni ugy szólván megszokta. Vajjon nem volna e' ezélszerűbb, Brussi példája után Sary Fannyt egyes tanítványkép Guerri által fölavatni a' magas táncművészetbe, mint Párisban az Académie royale számos növendékei közt hossz-szas s' tánköltésgebuton? — Nemz. színházban pénteken, május 23kán Kovácsné javára, béreltszűnással először adadni fog: „Bou quillon" vagy: Ez az apja! vígjáték 3 felvon. írta Bayard és Dumanoir, francziából fordította Egressy Béni.

Amerika.

Az amerikai lapok köv. levelet közlenek, melyet Tyler volt elnök chinai képviselője által a' menyeyi császárhoz írt: „A' chinai császárnak. Én Tyler János, az egyesült éjszak-amerikai statusok elnöke, melyek következők (26 tartomány nevei) ezennel küldöm önnek a' béke és barátságunk saját kezemmel aláírt levelét. Reményem, hogy ön kedvező engedségben van. China nagy ország, a' földnek terjedelmes részét foglalja el, lakosai számosak. Önnek millió és millió alattvalói vannak. Az amerikai 26 egyesült tartomány épen oly nagy egészet tesz mint China, de népessége nem oly számos. A' kelő nap itt is, mint Chinában hasonló nagyságu folyamokba merítheti végetlen sugárít, a' hasonló magasságu hegyi bércekre nyomhatja alkonyulásakor bucsucsókját. Országunk egyik oceántól a' másikig nyúlik el, s nyugatról hasonlólag egy tenger által vagyunk ön földjétől elválasztva. Ha bármelyik kikötőnket elhagyva napnyugat felé vitorlázunk, végre Japánba és a' sárga tengerhez érünk. Ezekkel oda ezelők, hogy két illy nagy birodalom kormányai egymás közt barátságos viszonyt alakítsanak. Következetes, és az ég is ugy akarja, hogy tiszteletük kölcsönös legyen. Önnek udvarába Caleb-Cushinget küldöm országunk egyik legbőleesebb polgárát. Mihelyt Chinába érkezik, legott önnek engedsége után fog tudakozni. Ezután világos parancsolat szerint önnek pekingsi fénypalotájába ránduland ezen levél átadása végett; titoknot és tolmácsot viend magával. A' chinaiak szívesen kereskednek népünkkel, szívesen adják el ezeknek theájokat és selymeiket, mely cikkekért népünk aranyat, ezüstöt cserél. De ha a' chinaiak és amerikaiak folytonos kereskedési viszonyban akarnak lenni: szabályokat felállítani szükséges, hogy sem ön sem a' mi törvényink meg ne szegessenek. Caleb-Cushing ministerünk fel van hatalmazva önnel kereskedést szabályzó szerződést kötni. Cselekedjék ön igazságosan. Engedjen szabad kereskedést nemesak Cantonban, hanem Amoy, Ningpo, Shanghai, Fuchow, s minden más helyen, melyek a' kicserelesek végett épen ugy Chinára, mint az egyesült statusokra nézve alkalmasok. Mi nem fogjuk védeni azokat, kik ön törvényt megszegik. Azért meg vagyok győződve, hogy önnek kellemes lesz, ha békekötünk ezen levéllel kezében Pekingbe érkezik, s azt kézbesíti; s hogy önnek fő hivatalnokai magas parancsa következtében azonnal az említett szerződés készítéséhez fognak. A' szerződést ön saját kezével fogja aláírni, én is — mi helyt országunk tanácsa azt helyben hagyandja, saját kezemmel erősítem meg. Maradjon ön egészségben. Legyen béke köztünk. Kelt Washingtonban 1843. jul. 12. önnek jó barátja Tyler János." Ellenjegyzés: A. P. Uphur statustitoknok.

Schweiz.

Schweiz cantoni hatóságai vetekedve hirdetik a' szabad csapatokban részesült nyugtalankodókra a' közbocsánatot s így mintegy 8000 polgárnak adott vissza szabadsága, polgári élete s családi nyugalma. Luzern is a' szerződésileg kiszabott kárpótlás mellett hadi foglyainak szabadon bocsátatását határozta el, s azokra, kik saját cantonából a' zendülésben részt vettek, a' kegyelmezés malasztját kiterjesztte; de az elsőbkek közül még csak Bern, Aar-

gau, Baselland és Solothurn cantonok foglyai bocsátatvák szabadon; ellenben Zürich, St. Gallen, Waadt, Neuenburg, Appenzell, Glarus, Thurgau és Schaffhausen szabadosai még folyvást börtönben ülnek. Virágos szavakkal emlékeznek a' csata síkján elhullott szabad hősekről is, kik mintegy 200ra számítottak, s dícséretökül említettik, hogy mindnyájoknak sebeik vagy homlokaikon és fejeikön, vagy melleiken valának láthatók; ők tehát győzni vagy halni mentek a' harcztérre, mit ha társaik teendnek, most nem kénytelenítettnek a' rabság kínos bánatát nyögni. — A' május 2kán véghez ment nagy tanács választások egészen a' liberalisták szellemében történtek, saját jelöltjeiket emelék a' kormányzó padokra. Május 3án dr. Steiger pöre bevégeztetett s főbe lövetésre ítéltetett; legott a' torony, melyben lebilincselve őriztetik, számos fegyveres által vétetett körül, a' könnyen megtörténhető néprohanás meggátolatlása végett.

Franciaország.

Máj. 2án, mint előbbi számunk emlité, Thiersnek a' jezuitákat érdeklő javaslata hozott szönyegre. A' tárgyalást az indítványzó maga kezdé meg, kijelentvén: hogy ő előterjesztett javaslatát részint saját meggyőződéséből, részint baráti kívánatából hozta kamrai vitatás alá, de semmikép sem kívánja általa megtámadni a' kormányt vagy megtámadtatására alkalmul használni, mert javaslatának elve: tisztelet a' vallás igazai — de tisztelet a' status jogai iránt is. — Ezután a' tárgyra tért át, megemlítvén a' jezuiták változatdús történeteiből, mikép azok mult században parlamenti határozatok és kir. rendelvények által Franciaországból száműzettek; felhozá az akkori korszellemet, melytől üldözöttek, s mely oly hatalmas, oly általános volt, hogy az említettrend teljes szétosztatását a' római udvar is elhatározá. 1814ben történt visszaállítatásukra pedig megjegyzé, mikép ekkor elkerülhetlen reakciók sodrák a' nemzetek életéle és fel; a' keresztység feje, egy tiszteletre méltó pápa tehát a' század kívánatit kielégíteni gondolá az eltörölt szerzet visszaállítatásával. A' kiadott bulla valódi értelme fölött hossz-szas csata folyt, különféle nyelvekre különféle értelemben fordítottat az le, de szónok egy véli, hogy legközelebb állnak a' valódi értelemez azok, kik azt így értik: „a' jezuiták szerzete a' római egyház által visszaállítatik, de csak azon statusok és kormányoknál, melyek azt keblökben látni ohajtják." Szónok azonban nem idegen kormány, hanem a' francia nemzet törvényeire akar hivatkozni. A' restauratio után a' jezuiták először csak mint egyesek, majd mint társaság vezettek Franciaországba s habár Montlosier vádja következtében tanítóházaik bezárattak is, mindazáltal ők mint szerzetes rendi folyvást fenállnak. 1830ban még kevesen voltak, de itt létezésüket a' kormány tudta, mert tudnia kellett; de mivel törvény előtt nehéz lett volna létüket bebizonyítani s egyszersmind az egyház és status közti békét sem akarta nyugtalanítani, a' törvény végrehajtása elhalasztatott. Ezen akadály most már megszűnt, számuk annyira elszaporodott, hogy két tartományra oszták fel magokat, létezésök tehát törvény előtt is bebizonyítható. Mostan tehát irányukban semmit sem tenni már nem elűtetése hanem visszahivatása lenne a' szerzetnek. Ezután megismeri szónok: mikép az egyháznak joga van szerzetes rendeket keblében ápolni s fentartani, ez tagadhatlan; de szinte tagadhatlan az is, hogy a' statusnak is van joga megvizsgálni: vajjon a' felállítandó rend az országnak nincs e' terhére, vajjon elvei nem ellentétei e' az országos institutiók törvények s érdekeknek? ha igen, — akkor a' statusnak miként felállítani, ugy eltítani is illy rendeket nemesak jogában, de kötelességében is áll; s állitását hajdani és későbbi századok gyakorlatival támogatá; ezen jogot Franciaország királyai folyvást fentarták s restauratio alatt is teljes erejében maradt. Habár az 1830ki charta általános szabadságot hirdet is, ezt szerzetes rendek felállitására épen nem magyarázhatni, mert ott polgári, nem egyházi életéről van szó. Némi kitérés után szónok a' schweizi újabb eseményeket emlité, melyek Franciaországra köznyersen nem hathatnak. Ott a' jezuiták ellen fegyveres szabad csapatok alakultak. Most halljuk mindenfélől harsogni a' tárogatót: a' jezuiták győztek; igen, mert az ütközet Schweizban történt; egy kifejtettebb nemzetnél — minők a' francziák, bizonyosan a' szabad seregek győznének. De bármelyik fél legyen is győztes, az csak polgárhá-

boruban polgárver folyaszítás közt lehetséges, mit kerülni illik. Szónok nem akar sem jobbnak sem rosszabbnak látszani, mint a' minő; mivel azonban polgárháborunak történnie kelle, inkább szereti, ha szabad csapatok, nem pedig a' jezuiták győznek; mert ha tulság küzd tulság ellen, inkább szereti saját véleménye tulságát, mint az ellenkezőt. Minden győzelem közt azonban legnemesebb az, mit a' törvény vi ki. Mindenesetre kívánatos leende; hogy a' szövetségi gyűlés birt volna felhatalmaztatással, 's biztosított volna részére a' törvény elegendő végrehajtási hatalmat mindazok foganatosítására, miket végez, hogy így egy felől a' szabad csapatok vérengzését megakadályoztathatása mellett másfelől a' jezuitákat tilthatta volna el a' republica hatáiról. A' mi e' tekintetben Schweizban kívánatos, az Franciaországban valósággal van; bírnak mi törvényt, csupán akarat kell végbehajtására. A' szabadság nem a' mindent cselekedésben áll 's nem olly anarchiai ha-

talomban, mellyel felállítunk olly rendeket, mellyeket az ösök eltörölnek; a' valódi szabadság világos törvényekkel 's elegendő végrehajtói erővel ellátott kormányzatban áll. A' chartára tehát nem hivatkozhatni. Vajjon hivatkozhatni é az eszélyességre, v. politikára? igaz, hogy e' kettő türelmet kíván 's hogy eddig nemcsak jezuiták, hanem trappisták, dominicanusok, benedictinusok, carthausiak, missiók, és a' régi világ majd minden szerzetesi türelmet nálunk, de ezen türelmet a' statusnak nem hasznot, hanem bajt szerzett; mit orvosolnia kell, 's ha ez esetben az özszeütközést nem kerülhetni ki, eszélyesség kívánja, hogy a' törvény hajtassék végre. Vége közelebb számunkban.

Törökország.

Ápril 16án Sztambul népe olly látványt látott, mint a' minőt őseik évezreden tul nem élvezének. A' jelenet most még in thesi véve a' dolgot, kisszerű ugyan, 's majd csalódás; de nem kell feledni, hogy

méhében magvát, sőt tán már csiráját is hordja egy a' jövőben nagyra fejlődő polgári élet, nemzetiség 's népszabadságnak. A' korral haladó szultán és kormányt i. i. pár hóval ezelőtt a' török birodalom jelesit, rang- és valláskülönbség nélkül országos tanácskozásra hívta meg a' székvárosba, hova is a' fenírt napon több mint 300 hivatalos jelent meg 's gazdagon készített öltönyekben lovagoltak a' portához, hol őket az épen akkor özszeült birodalmi tanács elnöke szónoklata mellett rövid beszéddel fogadta, mellyben a' tárgy érdekessége, miért özszezhivatottak (az ipar és földmívelés érdekei) szívökre köttetett. Megjelentek 's azonszerű fogadtatásban részesítettek nemcsak muselmanok, keresztények, polgári és hadi hivatalnokok; mi a' pogány keletiekre a' türelmesség szép és utánzásra méltó jellemét vonja. Ezt — mennyire lehet, figyelemmel kísérendjük.

Dunavizállás: maj. 17én: 44° 0' 0" a' 0 főlött.

41dik szám.

É R T E S Í T Ő.

1845.

Figyelmeztetés.

Sajtó alatt van, 's e' hónap végével megjelenik

A' keresztény hit 's egyház történeti kifejlése.

II dik kötet

irta **K ö r m ö c z y Imre.**

Ara finom velinen, 's csinos borítékba fűzve 1 forint pengő pénz.

Kérelem. Tisztelettel kérem szíves gyűjtőimet, kik „Népjegyzői hivatal és Falusi Tanács” című, e' hóban megjelenendő munkámra előfizetési íveket vállalni kegyeskedtek, méltóztassanak azokat postán vagy más biztos alkalommal minél előbb visszaküldeni, miután elkészűk a' példányok kézbesítését tetemesen fogja gátolni. Kelt Pesten majus 17. 1845. F r i e b e i s z István, t. Pest vgye esküjtje.

50 darab arany jutalom-ajánlat. A' Jelenkor Értesítőjében olvasható vala egy megtámadás az asszonyréti szeszgyár ellen, mire nézve alulirt következőkben válaszol: Igaz, hogy a' pályinkavás nem tekinthető erkölcsiség emeltyűjeül, azonban azt sem tagadhatni ám, hogy a' pályinka egyike azon czikkeknak, mellyek a' dolgozó osztály valódi vagy képzelt szükségének kielégítésére szolgáltaak eddigelé, 's nagy kérdés: ha vajjon földtekénk éjszakai lakójainál nem fog é a' pályinka ezután is mindenkor szükségesnek ismertetni; 's azért kétségen kívül nem kevés hasznára fogna válni pénz-szegény hazáinknak, ha az ipar azon ága, melly szeszgyártással foglalkodik, olly fokélyre emeltetnék, mihez képest e' részbeni szükségünket (mi évenként körülbelül 30 millió p. ftra rug) saját erőnküül, külföldi 's kivált gallicziai versenyzés nélkül fűdözhetnők.

Ezen iparág emeléséhez tehetése szerint járulni alulirt hazafias kötelességének tartja, 's azért tovább menve annál, hogy ezen túl is, mint eddig, hasznos közlemények által ügykezendik a' honi ipar ezen ágára nézve világságot terjeszteni, még tettelesen is cselekvésre kívánja ösztönözni az ahoz értő erőket, 's ennél fogva 50 darab aranyból álló jutalmat ígér annak, ki hazánkban olly szeszgyárt birtalmat, melly kevésbé erővel (t. i. mi a' gyárépület helyét, a' vörös és sárga rézből álló edényszereket, szeszgyártásnál fölhasználtatni szokott anyag- és mennyiséget 's kézi munkát illeti) nagyobb eredvényt, azaz több szeszt állít elé, mint a' melly alulirt által legközelebb Asszonyréten állítottatott föl, 's a' melly szeszgyár nem foglal el többet 56□ ölnél. Ezen épületben van raktár (hol mindenkor 7—8000 iteze szesz tartható), burgonyamosó- 's merítő-gép, angol modoru szárító, csirázató, burgonyarakhely, burgonyamosó- 's merítő-gép, angol modoru szárító, melly a' gőzkalán alatti tüzelés által melegítetik, malata-hely, árparaktár, szoba munkások számára 's iroda, mellyből a' munka egész menetét szemmel tarthatni.

Mindez olly tágas és kényelmesen van elrendezve, mihez képest nagyobb épület épen nem látszik kívánatosnak, mert naponként 51 köből vagyis 100 pozs. mérő burgonya dolgoztatik föl e' gyárban, 's így mindennap 700 iteze 36—37° szesz készül. Asszonyréti Debreczen mellett. Ápril 1845. S t r e l i s k e r Im. gyárügyelő. 1-3

Heves vgyében keblezett Pusztá-Szakállason, melly Fegyvernek és Török-Szent-Miklóssal határos, néhai irsai Irsay József ur birtokrészén találtató gulyabeli marhák, ménesbeli lovak, sertések 's tenyésztésre legalkalmas juhok, f. 1845ki junius 23án árverés útján regg. órákban azonnali készpénzfizetés mellett eladandók. Az egész, 800 holdból álló rész birtok pedig, gazdálkodáshoz minden megkívántató jó épületekkel ellátva f. évi sz. Mihály napjától kezdve 6 egymásutáni esztire haszonbérbe adandó. Addig is a' haszonbéri feltételek Irsán Pestmegyében a' boldogultnak özvegyénél megtudhatók. 2-2

Nógrádmegyei Tarnócz helységben, egy urbéri egész telkes jobbágy szabad kézből eladandó. Bővebben értekezhetni T o r n o s J. M. vasárnapján Lovonczon. 2-2

A' nm. magy. kir. Helytartótanács 6604dik szám alatt kelt kegyes engedélme következtében Biasini Ferencnek Pesttől, Debreczenen, N. Váradon, Kolozsváron és Szébenen keresztül egész Brassóig terjedő gyors utazási intézetéből kényelmes gyorskocsijai hetenként vasárnap reggeli 4 órakor Pestről Brassónak, valamint Kolozsvárról Pestnek indulnak, hasonlóul Csűörtökön Brassóbul Pestnek: folyó esztendei junius 1jétől pedig az egész vonalon hetenként kétszer járandak, valamint a' jövő 's következő évek nyári hónapjaiban is.

Az intézet átvész tovaszállítás végett mindennemű halmazokat 's b. Hasonlóul ezen intézet minden ügyvivő-szobáiban előfizethetnek a' magány (privat) kocikkal utazni kívánó f. ez. utaságok, mivel az intézetnek 23 állomáson minden időben több száz lova készen áll; ugyszint Pesten a' Fehérhajóban létező ügyvivő-szobában naponkénti alkalmak találhatók a' kül és belföld minden irányában.

Kelt Pesten majus 10én 1845.

Biasini Ferenc, mint a' fenálló pest-brassói gyorsutazási intézet tulajdonosa. 2-3

Kilian 's társánál Pesten

a' vázei-utczában, Parkfrieder-házban, épen most jelent meg és kapható:

Legujabb és legteljesb pesti magyar-német **Házi titoknok**

vagyis

Levelezőkönyv

és

Házi ügyvéd.

Hiv tanácsadó minden rendű és rangnak számára, mindennemű a' közönséges életben előforduló levelek és ügyiratok szerkesztésében, magában foglaló:

Általános és különös szabályok a' levél-írás módjáról, 340 mindennemű ügybeli, barátságos és szerelmes leveleket, biléteket és kérelemleveleket, ezimeket és levélfeliratokat; azután a' magyar magány-jog rövid foglalatját, az új törvényekkel együtt; törvényes határozatokat, szabályokat és példákat magányügyiratokra, u. m. szerződéseket, végintézeteket, mutatványok, bizonyítványok és közhirdetvényekre; továbbá mindentféle számolási ügyekhez tartozókat, u. m. feltárt, rovási, házi számvitelt, kamatszámítást, pénzköltési és időhasználási számítását, időhasználatást, újévi és husvétii tabellát idegen szók gyűjteményével együtt 's a'.

Harmadik tetemesen bővített és javított kiadás. N. 8rét, 536 lap, borítékban 2 ft, vászonban keményen kötve, aranyozott sarkkal 2 ft 40 c.p.

Magyar és német

SEGÉDSZÓTÁR

pótlékul minden eddig megjelent magyar-német Zsebszótárhoz.

Írta alsó-viszti

Fogarassal János.

Sadrét 352 lapnyi, borítékba kötve 2 ft pengő pénzben. 2-3

Hirdetvény.

Sz. kir. Nagybánya városa tanácsa részéről ezennel közzé tétetik: hogy a' fekete sas című borsó vagyis piaci vendégfogadója; továbbá az arany szarvas című és borpataki külső vendégfogadója és a' borpataki sörlház f. évi november 10 napjától kezdve, hat egymásután következő évre, újabban bérbe adandók levén; ezeknek árverés útján bérbe adására f. évi junius 2dik napja tüzetett ki. — Továbbá ugyancsak ezen sz. kir. városnak felső új falusi, lenárdfalusi, és alsó-újfalusi korcsmát, fűrészmalmát, 's végre az úgynevezett nagy, közös, és szászai liasztómalmait f. évi november 1so napjától kezdve, három egymásután következő esztendőre hasonlóképp bérbe adandók levén, az e' felett tartandó árverés határnapjauul f. é. august. 2ka tüzetett ki.

A' bérleti kívánók tehát a' fen kített határnapokon, szűksége bántpénzzel ellátva a' város gazdasági hivatalnál megjelenésre, hol a' bérleti feltételek is mindenkor megtekinthetők, ezennel felvilósítatnak. 3-3

Hirdetvény.

A' nm. m. k. udv. kamara rendeletéből az ó-budai és visegrádi kor. uradalmak részéről közhírre tétetik, hogy f. évi május hó 19ik napján a' budaörsi, 20án a' tahi, és bogdányi, 21én pedig a' visegrádi és nagymarosi uradalmi pinczékben néhány ezer akó fehér és vörös borok edény nélkül, valamint a' budaörsi és bogdányi pinczében levő törköly- és borseprű pálinka, szokott reggeli órákban nyilvános árverés útján készpénzbeli fizetés mellett el fognak adatni. 3-3

Hamuzsír-árverés hírdetvény.

A' nm. m. kir. udv. kincstár rendelethe következtében, az ungvári kir. kincstári uradalomban jelenleg készen levő 's f. évi szeptember hó vegeig még kifőzendő, 's özszeszen körülbelül egy ezer mázsát felül haladandó finomított hamuzsír (calcinierte Potasche) mennyiség, f. évi junius hó 16dik napján Ungvárt tartandó nyilvános árverés útján a' legtöbbet ígérőnek el fog adatni.

Venni szándékozó a' fenírt napon 1000 pengő forint bántpénzzel ellátva az ungvári uradalmi irodában megjelenhetnek a' szöbéli árverésre; — de egyébiránt írásba foglalt ajánlatok is elfogadhatnak, mellyek Budán a' magy. k. udv. kincstár elnökségénél, vagy Bécsben a' es. kir. közönséges udv. kincstár kiadó hivatalánál általvételi megismerés mellett szokott hivatalos órákban legfeljebb folyó 1845ki évi junius hó 4ik napja délelőtti 12 óráig benyújtandók lesznek.

Az ajánlatok jól bepecsételve 's kívülről ezen címmel „Ajánlat az ungvári 1845ki hamuzsír-ért” ellátva teendő.

Az ajánlat tartalma legyen:

a) a' számszerint 's írásban kiteendő ígért minden egyes mázsa finomított hamuzsírért,

b) azon nyilvános kijelentés, hogy az ajánló az árverési feltételeket látta, értette 's aláírta legyen, — 's ugy ezeket, valamint azon szerződést is, melly az árverési feltételek nyomán vele kötendő, pontosan teljesíteni fogja.

c) az ajánlónak sajátkezűleg aláírt kereszt- 's vezetékneve, sorsa és lakása hozzá melléklésével.

d) minden ajánlatához a' budai m. k. kincstári főfizető-hivatal, vagy illetőleg a' bécsi es. kir. közönséges udv. kincstári főfizető-hivatal tétvénye 's hivatalos elismerésének mint mellékletnek csatoltatása, a' letett 1000 pgó forintos bánt; énz felül.

Ezen bántpénz vagy készpénz, vagy pedig minden tehetől mentes ausztriai statuspapirokban, mellyeknek értéke a' történt fizetést megelőző napon folyamatosan levő pénzkelet szerint számítandó — a' fenírt hivataloknál leendő befizetendő.

Az árverési feltételek Ungvárott a' kincstári igazgatói és erdő-hivatali irodákban, — nemkülönbén Budán a' m. kir. udv. kincstár kiadó- valamint Bécsben a' es. k. közönséges udv. kincstár kiadó-hivatalában naponként eleve is megtekinthetők. Budán apr. 30. 1845. 3-3